

Kreativne austword

Uloga KULTURE u poticanju
održivog načina života

SAŽETAK

SKUPINA ZA OTVORENU
METODU KOORDINACIJE

SAŽETAK

KVLEZVS

Galopirajuća ekološka kriza uzrokovana ljudskim aktivnostima, uključujući globalne klimatske promjene i alarmantan gubitak bioraznolikosti, velika je prijetnja globalnim ekosustavima i ljudskim životima i egzistencijama. Dok se velika pozornost posvećuje mjerama za transformaciju sektora kao što su energetika i promet, potencijal kulturnih i kreativnih sektora, koji također mogu znatno i konstruktivno doprinijeti agendi održivosti, nije dovoljno prepoznat. Kultura, kreativnost i umjetnost dokazano mogu **senzibilizirati javnost, pobuditi emocije i potaknuti promjene ponašanja**, zbog čega zaslužuju strateški ambiciozniju integraciju u klimatsku politiku. S druge strane, prema novim

procjenama ekološkog otiska kulturnih i kreativnih sektora oni moraju hitno početi **voditi više računa o zaštiti okoliša**.

Kao stručnjaci iz država članica koji rade na **zelenoj tranziciji kulturnih i kreativnih sektora** u okviru Plana rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026. i otvorene metode koordinacije 2024. i 2025., istražili smo **aktualne mjere koje se u tim sektorima poduzimaju za povećanje održivosti** i mjere koje bi trebale potaknuti **promjene načina razmišljanja koje su potrebne za pravednu, uključivu i ravnopravnu zelenu tranziciju**.

Na temelju višerazinskog metodološkog pristupa, koji je uključivao plenarna zasjedanja, doprinose stručnjaka, tematske podskupine i ciljane ankete za utvrđivanje dobre prakse i procjenu instrumenata politike, formilirali smo najvažnije poruke i preporuke namijenjene oblikovateljima politika na razini EU-a i država članica za poticanje zelene tranzicije kulturnih i kreativnih sektora u cijeloj Europi. One su razrađene u nastavku ovog dokumenta i u cjelovitom izvješću.

UKLJUČIVANJE

KULTURA I KREATIVNOST KAO POKRETAČI PROMJENA

Boljim **strateškim usklađivanjem kulturnih i kreativnih sektora sa sektorom zaštite okoliša** kroz suradnju može se ostvariti partnerstvo od kojeg koristi imaju i društvo i planet. Brojni primjeri snažnih poruka koje taj sektor šalje kroz nove kanale i medije pokazuju jedinstveni potencijal kreativnog i kulturnog izričaja za uključivanje dionika u klimatsku politiku.

Glavne poruke za uključivanje

Globalno društvo suočava se s trostrukom planetarnom krizom, koja obuhvaća klimatske promjene, gubitak bioraznolikosti i onečišćenje. Na te prijetnje treba reagirati **strukturnim promjenama** u svim sektorima, uključujući kulturne i kreativne sektore. Iako ti sektori nisu među onima koji uzrokuju najveće onečišćenje, njihov se **mjerljivi utjecaj na okoliš** ipak povećava i mora ga se smanjiti, a da se pritom ne dovede u pitanje temeljna društvena funkcija bavljenja kulturom.

Potreba za **znatnim smanjenjem vlastitog ekološkog otiska** jedan je od glavnih izazova kulturnih i kreativnih sektora. To podrazumijeva uštede energije u objektima i produkcijama, smanjenje količine otpada koji se stvara na događanjima i aktivnostima te emisija povezanih s prijevozom i digitalnim poslovanjem.

Međutim, zelena tranzicija nije samo tehnički izazov; to je i **kulturna transformacija**. Kako bi prevladalo klimatsku krizu i krizu bioraznolikosti, naše društvo mora **preispitati svoj način života i proizvodnje te svoj odnos prema planetu**.

Kultura ima sposobnost **oblikovanja alternativnih vizija budućnosti**, uključujući one koje bude nadu. Kreativno izražavanje i pripovijedanje mogu biti **novi i zanimljivi načini** za komunikaciju o klimatskim promjenama i drugim prijetnjama za okoliš. Umjetnički stilovi komunikacije mogu biti alternativa

nerazumljivim izjavama prepunim činjenica te mogu bolje **uključiti javnost, prevladati ravnodušnost** i često doprijeti do **većeg broja društvenih i kulturnih skupina**, što je u skladu s ambicijama pravedne tranzicije.

Kulturni i kreativni sektori u jedinstvenom su položaju da predvode te promjene usvajanjem **zelenije prakse**, razvojem **inovativnih rješenja** i diskursa koji mogu potaknuti **kolektivnu transformaciju i utjecati na ponašanje**. Korištenjem **kreativnih sredstava** mogu poticati dijalog i uključivati politiku i zajednicu u pronalaženje rješenja za ekološke probleme.

Kako bi se potaknulo kulturni i kreativni sektor da **predstave uvjerljivu i zanimljivu viziju zelene budućnosti** i inspiriraju društvo kreativnim sadržajima, iznimno je važno podržati raspravu i razmjenu znanja o pitanjima povezanim s klimom i bioraznolikošću. Na taj se način ujedno može ostvariti pozitivna komunikacija između stvaralaca koji predstavljaju vizije održive budućnosti i subjekata u kulturnom i kreativnom sektoru koji uvode održivije načine rada.

PROCJENJIVANJE

UČINKOVITO KORIŠTENJE ALATA I PODATAKA ZA UPUĆENO DONOŠENJE ODLUKA

Prikupljanje podataka omogućuje subjektima donošenje **planova i odluka na temelju dokaza te praćenje rezultata**. U planiranju, provedbi i praćenju održivih načina rada mogu pomoći brojni instrumenti, od kalkulatora ugljičnog otiska do sustava certificiranja i aplikacija umjetne inteligencije. Na taj se način može bilježiti napredak i prema potrebi se mogu uvesti promjene, **što će ubrzati zelenu tranziciju kulturnog i kreativnog sektora**. Iako naša analiza pokazuje prednosti **upućenog donošenja odluka i usklađivanja među sektorima**, ujedno upozorava na **rizike korištenja alata bez jasnih ciljeva ili usmjerenosti na korisnike**. Naposljetku, **uravnoteženi pristup prilagođen okolnostima** jedini je način da alati budu praktični, usmjereni na svrhu i usklađeni sa zajedničkom vizijom održivosti u kulturnim i kreativnim sektorima.

Glavne poruke za procjenjivanje

Transparentnost je važan faktor: prikupljanjem i prenošenjem podataka drugim dionicima omogućuje se **uvid u promjene koje se događaju u tom sektoru**. Osim toga, na taj se način može **potaknuti** druge organizacije i pojedince na promjene u vlastitom radu ili čak u osobnom životu.

Iako su alati i podaci važni elementi strategije ozelenjivanja, korištenje alata za potporu održivosti i uvođenje protokola za prikupljanje podataka sa sobom nose određene rizike o kojima treba voditi računa. Na primjer, postoji rizik da će organizacije najviše vremena i energije posvetiti uvođenju alata i praćenju te pritom **izgubiti iz vida ukupni željeni ishod**. Osim toga, uvođenje alata bez jasnih ciljeva može stvoriti dojam manipulativnog zelenog marketinga u organizacijama i događanjima. Kako

bi se to izbjeglo, potrebno je **jasno definirati i preispitivati strateške ciljeve i pokazatelje uspješnosti**.

Prikupljanje podataka može se pokazati zamkom i u slučaju da se **izmjereni parametri ne analiziraju ili ne dovode do novih mjera ili operativnih promjena u organizaciji**. Gotovo trećina oblikovatelja politika koji su sudjelovali u savjetovanju navela je da se podaci nakon prikupljanja ne iskoriste na odgovarajući način. Da bi se na temelju prikupljenih podataka doista nešto poduzelo, treba postaviti **konkretno ciljeve ili referentne vrijednosti prema kojima se sadašnji rezultati mogu usporediti sa željenim budućim stanjem**.

Jednako je važno uklopiti postojeće alate u šire međusektorske okvire kako bi kulturni i kreativni sektori mogli **prilagoditi svoje aktivnosti općenitom stanju okoliša i politika**. Potrebno je utvrditi koordiniranu i jasno definiranu ulogu kulturnih i kreativnih sektora koja će biti usklađena s globalnim okvirima u području zaštite okoliša. U toj zajedničkoj viziji trebalo bi definirati strateški smjer i istodobno potpuno poštovati kreativni izričaj i umjetničku slobodu kako se **ciljevi održivosti ne bi ostvarivali nauštrb temeljnih kulturnih vrijednosti**.

Naposljetku, kako bi alati i podaci bili relevantni i primjenjivi u praksi, važno je utvrditi njihove krajnje korisnike. Prilagodbom resursa stvarnim potrebama njihovih korisnika taj sektor može **djelotvornije graditi kapacitete i pridonijeti konstruktivnom napretku**.

Istovremeno poduzimanje tih mjera pomoći će u integraciji kulturnih i kreativnih sektora u širi program održivosti i omogućiti im da pritom zadrže jedinstvenu ulogu pokretača kulturnog izričaja i društvenih promjena.

TRANSFORMIRANJE

ŠIRENJE DOBRE PRAKSE

Kulturni i kreativni sektori mogu provesti namjere u djelo **usvajanjem i preuzimanjem djelotvornih načina rada kojima se povećava održivost**. Stvarni primjeri iz našeg izvješća pokazuju kako institucije i organizacije iz kulturnih i kreativnih sektora u cijeloj Europi **već uključuju održivost** u svoje poslovanje, infrastrukturu, povezivanje s publikom i kreativnu proizvodnju te postaju energetske učinkovitije, prihvaćaju kružno gospodarstvo i promiču održivu mobilnost. U izvješću se ističe da i **uspješni pristupi nailaze na probleme**, kao što su manjak financijskih sredstava, regulatorne prepreke i ograničenja kapaciteta, što se posebno odnosi na manje aktere. U najvažnijim zaključcima u tom području ističe se **potreba za praktičnim alatima, međusektorskom suradnjom i prilagođenom potporom kako bi se povećao utjecaj i kako bi se odgovornost za okoliš integrirala u temeljne aktivnosti kulturnih i kreativnih sektora**.

Glavne poruke za transformiranje

Mjerama ublažavanja kao što su **energetska obnova, uvođenje energije iz obnovljivih izvora, zeleni krovovi i racionalno korištenje vode** već se ostvaruju mjerljive koristi za okoliš i smanjuju troškovi, što dokazuje da je konkretan napredak moguć.

Prilagodba budućim učincima klimatskih promjena također je hitno pitanje. Otpornost se mora uzeti u obzir u dugoročnom planiranju i aktualnom upravljanju kako bi se zaštitila kulturna infrastruktura i zajednice.

Kružnost i digitalizacija pokazale su se prilagodljivim i isplativim načinima za poticanje pozitivnih promjena u nabavi, produkciji i organizaciji događanja. **Mobilnost bitno otežava** smanjenje emisija, no emisije uzrokovane turnejama, logistikom i putovanjem publike ipak se mogu znatno smanjiti korištenjem javnog prijevoza, električnih vozila i rješenja za zajedničku mobilnost.

Naposljetku, **znanje pospješuje transformaciju. Edukacijom, uključivanjem javnosti i ekološkom certifikacijom potiče se kultura odgovornosti i povećava vjerodostojnost**. Strukturirani pristupi kao što su zajedničke inicijative za osposobljavanje, ekološke smjernice, podrška sustavnoj provedbi i uzajamno učenje mogu ubrzati usvajanje održivije prakse u cijelom sektoru.

Manjim organizacijama bit će potrebna dodatna prilagođena potpora kako bi se omogućilo šire sudjelovanje, što uključuje financiranje, praktične alate i zajedničke platforme.

Konačno, **neophodna je sistemska suradnja** jer ni jedan pojedinačni akter ni organizacija ne mogu sami predvoditi ovu tranziciju. Usklađivanje politika, međusektorska partnerstva i dugoročna ulaganja iznimno su važni za **širenje dobre prakse, jačanje utjecaja i poticanje održivih promjena**.

STIMULIRANJE

STIMULIRANJE

PODRŠKA KULTURNIM I KREATIVNIM SEKTORIMA KROZ POLITIKE I INSTITUCIONALNE MJERE

Javna politika može djelotvorno potaknuti i regulirati zelenu tranziciju kulturnih i kreativnih sektora **mobiliziranjem dionika, pružanjem ciljane potpore i pametnim zakonodavstvom**. Za to je potreban trostruki pristup: **jačanje kapaciteta** unutar sektora, **pravična financijska i tehnička potpora** (među ostalim uvođenjem obveze usklađenosti s ekološkim propisima) te uspostava **blažih regulatornih okvira prilagođenih specifičnim potrebama kulturnih i kreativnih sektora**. Važno je uskladiti politike na svim razinama, nadograditi postojeće alate i integrirati održivost u sustave financiranja i osposobljavanja, pri čemu posebnu pozornost treba pridati pravednosti, fleksibilnosti i zajedničkoj odgovornosti. Na temelju konkretnih primjera iz cijelog EU-a naša analiza pokazuje kako **pametno upravljanje može omogućiti kulturnu transformaciju i istovremeno spriječiti opterećujuće ili nepravedne ishode**.

Glavne poruke za stimuliranje

Usklađenost s ekološkim propisima, koja podrazumijeva da ekološki standardi postaju jedan od kriterija za pristup programima financiranja, postaje **sredstvo za poticanje održive transformacije**. Na europskoj razini sve je potrebnije **uskладiti sredstva za postizanje ekološke sukladnosti** kulturnih i kreativnih aktivnosti, uključujući turneje, audiovizualne produkcije, izložbe i digitalne glazbene

platforme. Njihovo pažljivo planiranje također je važno kako se **manjim kulturnim organizacijama ne bi nametnula nepravедna opterećenja** koja bi mogla biti prepreka u pristupu potpori. Za pristupe obvezne usklađenosti s ekološkim propisima važni su i **programi jačanja kapaciteta**, odnosno znanja i vještina koje će kulturnim i kreativnim djelatnicima olakšati proces zelene tranzicije.

Korištenje postojećih alata isplativije je i troši manje vremena od razvoja novih alata za mjerenje ugljičnog otiska, utjecaja na prirodu, analizu životnog ciklusa itd.

Istodobno se od kulturnih subjekata na europskoj ili globalnoj razini **sve više traži da poštuju različite nacionalne standarde i mjere svoj utjecaj raznim alatima**. To bi moglo stvoriti dodatno administrativno opterećenje u trenutku kad bi zapravo trebalo poticati i olakšati ozelenjivanje kulturnih i kreativnih sektora.

Osim toga, države članice mogu imati različite **ekološke standarde za kulturne i kreativne sektore**, među ostalim za djelatnosti u kojima je potražnja i/ili ponuda mobilnija (npr. industrija snimljene glazbe, nastupi uživo, produkcija i distribucija filmova i videoigara ili izložbe). **U nekim bi državama članicama** veći troškovi ili operativne prepreke zbog uvođenja zelenih standarda mogli **otežati izvedbu velikih događanja u kulturnim i kreativnim sektorima**, dok u drugim državama članicama toga ne bi bilo. Ovakva perspektiva predstavlja temelj za **tješnju europsku suradnju kako bi se osigurali jednaki uvjeti za praksu ozelenjivanja u cijelom EU-u** i kako bi se velika događanja u kulturnim i kreativnim sektorima mogla održavati pod jednakim uvjetima u svim državama članicama.

AMPLIFICIRANJE

SURADNJA I UČENJE OD DRUGIH O ZELENOJ TRANZICIJI

Kako bi se zelena tranzicija doista ostvarila, moramo amplificirati uspješnu praksu i znanje u kulturnim i kreativnim sektorima. **Strateška komunikacija, praktični alati, profesionalne mreže i jačanje kapaciteta** presudni su za **razmjenu djelotvornih pristupa** u različitim kulturnim kontekstima i preko nacionalnih granica.

Glavne poruke za amplificiranje

Amplificiranje se ne događa automatski, već **zahtijeva promišljene, strukturirane sustave**. Uspostava mreža, platformi i događanja u okviru kojih se potiče kontinuirani dijalog i uzajamno učenje u kulturnim i kreativnim sektorima i izvan njih od velike je važnosti za **djelotvorno cirkuliranje znanja i dobre prakse**. **Prilagodba komunikacijskih strategija** određenoj publici, bilo da je riječ o oblikovateljima politika, kulturnim djelatnicima, umjetnicima ili široj javnosti, još više povećava angažman i djelotvornost. **Praksa mora biti prenosiva i učinkovita, ali i jasna, utemeljena na dokazima i prilagodljiva**. Ako je dobra praksa utemeljena na pouzdanim podacima, a ipak dovoljno fleksibilna da se može uklopiti u različita kulturna i geografska okruženja, veća je vjerojatnost da će potaknuti promjene i da će se primjenjivati drugdje.

Isto tako, **ljudski kapaciteti i dalje su pokretačka snaga smislene transformacije**. Stručnjacima i organizacijama potrebne su odgovarajuće **vještine, resursi i podrška vodstva** kako bi mogli integrirati održivost u svoj kreativni i operativni rad. Programi osposobljavanja, inicijative za mentorstvo i pristup praktičnim alatima preduvjet su za poduzimanje mjera na svim razinama.

Važna je i **međusektorska razmjena znanja** jer učenje od drugih industrija može potaknuti inovacije i pomoći akterima u kulturnim i kreativnim sektorima da usvoje djelotvorne modele u koje je integrirana okolišna, tehnološka i socijalna održivost.

Razni primjeri u izvješću pokazuju kako se poteškoće kao što su **fragmentirano znanje, ograničeni resursi ili neinformiranost mogu otkloniti dobro strukturiranim inicijativama**. To uključuje mjere utemeljene na angažmanu na lokalnoj razini, digitalnim inovacijama, institucijskom vodstvu i međusektorskoj suradnji.

Bit amplificiranja nije samo u dosegu, već i u relevantnosti, uključivosti i dugoročnoj transformaciji. Iznad svega, **mjere za postizanje održivosti moraju biti uključive te uz okolišne ciljeve promicati socijalnu jednakost, raznolikost i sudjelovanje zajednice**. Stoga bi široka pristupačnost i zastupljenost trebala biti prioritet u strategijama za amplificiranje kako bi se stajališta svih dionika u tom sektoru uzela u obzir. Hibridni formati u okviru kojih se kombiniraju **digitalni alati i komunikacija uživo** potiču pristupačnost i povjerenje, što doprinosi izgradnji snažnih i uključivih stručnih zajednica.

Naposljetku, kulturni i kreativni sektori mogu potaknuti promjene u ponašanju, strukturne i društvene promjene, pod uvjetom da postoje odgovarajući mehanizmi za potporu učenju i eksperimentiranju, te mogu **zagovarati** razvoj vodstva u svim sektorima.

ZAGOVARANJE

UKLJUČIVANJE KULTURNIH I KREATIVNIH SEKTORA U NACIONALNU I EU-ovu KLIMATSKU POLITIKU

Države članice i institucije EU-a trebale bi biti svjesnije važne uloge kulturnih i kreativnih sektora u postizanju nulte neto stope emisija i **bolje razumjeti različite vrste potpore koje su im potrebne da bi ostvarili svoj puni potencijal za pokretanje promjena.** Nadalje, važno je da EU na međunarodnim forumima nastupa jedinstveno, kao pokretač globalnih promjena, i **odlučno se zalaže za uključivanje kulturnih i kreativnih sektora u rad na izgradnji „održivog globalnog društva** koje se temelji na poštovanju prirode, univerzalnim ljudskim pravima, gospodarskoj pravdi i kulturi mira” ⁽¹⁾.

Glavne poruke za zagovaranje

Međuvladin panel o klimatskim promjenama prepoznao je kulturu kao jednu od glavnih dimenzija klimatskih promjena. EU bi trebao s time uskladiti svoje ciljeve u području održivosti, što bi trebalo **potaknuti snažnije i utjecajnije zagovaranje u tom području.**

Taj se doprinos mora prepoznati kao strateška snaga u svim relevantnim područjima politike. To uključuje **europski zeleni plan** i institucije zadužene za njegovu provedbu, koje mogu strateški iskoristiti kulturne i kreativne sektore kako bi utjecali na **temeljne stavove, navike i kulturne vrijednosti koje oblikuju naš način života i tako ubrzati promjenu kulture koja je neophodna za postizanje brzih promjena potrebnih za održivu budućnost.**

Ta dvostruka odgovornost mora se ogledati u Kulturnom kompasu, a mehanizmi financiranja na razini EU-a trebali bi uključivati perspektive kulturnih i kreativnih sektora od samog početka i jačati njihovu održivost.

Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu i Glavna uprava za klimatsku politiku mogu to omogućiti promicanjem integracije kulturnih i kreativnih sektora u ključne **programe održivog razvoja** u cijelom EU-u, kao što su „novi europski Bauhaus” i „Nagrada za zelenu prijestolnicu Europe”, uz **dosljednu integraciju pitanja okoliša u potporu EU-a kulturnim i kreativnim sektorima, od aktualnog programa Kreativna Europa do predstojećeg programa AgoraEU i šire.** Za to bi trebalo razviti resurse kao što su oni koji će se koristiti u međunarodnim kulturnim odnosima i diplomaciji u okviru zelenog plana, uključujući prilagodljive komunikacijske pristupe za kulturne subjekte.

Jednako je važno da se odgovarajuća sredstva koriste da bi se **zeleni plan preveo na jezik kulturnih i kreativnih sektora** kako bi se pojasnila njihova uloga i njihove odgovornosti i mogućnosti u tom području politike. Na taj je način moguće mobilizirati te sektore kao pokretače uključivanja i edukacije zajednice kako bi se javnost bolje informirala o održivosti i potaknula na individualnu i kolektivnu akciju.

Naposljetku, EU ima priliku i odgovornost da na globalnoj sceni programa za klimu i održivost odlučnije ukazuje na bitan potencijal kulturnih i kreativnih sektora da **utječu na ponašanje, mijenjaju norme i potiču sistemsku transformaciju.** EU mora nastojati nastupati jedinstveno i kontinuirano isticati kako kulturni i kreativni sektori mogu pokretati globalnu tranziciju prema održivijoj budućnosti. Europa je u izvrsnoj poziciji da u tome bude primjer drugima i sad je vrijeme da se to iskoristi.

⁽¹⁾ Earth Charter International, *The Earth Charter – Preamble*, <https://earthcharter.org/read-the-earth-charter/preamble/>.

PREDUVJETI ZA ANGAŽMAN

ZA ANGAŽMAN PREDUVJETI

Kulturni i kreativni sektori zauzimaju jedinstven položaj u zelenoj tranziciji. Kao i druge gospodarske i društvene djelatnosti poslovanje tih sektora troši znatne resurse i energiju te tako opterećuje okoliš, što bi trebalo ublažiti. Međutim, kulturni i kreativni sektori također imaju važnu ulogu predvodnika kulturnih i društvenih promjena, što je još važnije u svijetu sve većih podjela. Bez upletanja u slobodu umjetničkog izražavanja ta se sposobnost očito može iskoristiti kako bi se Europljane potaknulo na usvajanje održivijih načina života.

Kao stručnjaci koji rade u tom dvostrukom mandatu otvorene metode koordinacije iznosimo sljedeća sveobuhvatna razmatranja koja se mogu smatrati preduvjetima za poticanje zelene tranzicije u kulturnim i kreativnim sektorima.

- **Koristiti postojeće provjerene i pouzdane mjere.**

Brojna postojeća sredstva i inicijative za poticanje zelene tranzicije, primjerice financijski poticaji i kriteriji održivosti, mogu se primijeniti i na kulturne i kreativne sektore.

- **Zadržati financijska sredstva za kulturu i kreativnost.** Zelena tranzicija mora se financirati iz proračunskih mjera za održivost kako se potpora kulturnim i kreativnim sektorima ne bi smanjila zbog potrebe za zelenim financiranjem.

- **Održivost mora biti uključiva.** Zaštita okoliša trebala bi biti usko povezana s promicanjem socijalne jednakosti, raznolikosti i sudjelovanja zajednice. Amplificiranje bi trebalo omogućiti da su koristi od održivosti dostupne svima te da su uzete u obzir potrebe svih dionika i publike u tom sektoru.

- **Graditi od lokalne razine prema globalnoj.** Mjere za ozelenjivanje kulturnih i kreativnih sektora uvijek bi se trebale provoditi na lokalnoj razini i biti prilagođene lokalnim okolnostima. Uz rad na ozelenjivanju kulturnih i kreativnih sektora u EU-u na

tome bi trebalo raditi i na globalnoj razini i taj bi se rad trebao temeljiti na ključnim načelima ekološke pravde i partnerstva.

- **Angažman kao sredstvo motivacije.** Kulturno i kreativno izražavanje može potaknuti i pokretati borbu protiv klimatskih promjena uključivanjem oblikovatelja politika i javnosti kroz nove kanale kojima se složena pitanja približavaju publici i grade emocionalne veze s tom temom.
- **Iskoristiti snagu kulturnih i kreativnih sektora.** Potrebno je prepoznati i proširiti ulogu umjetnika i kreativnih djelatnika kao ključnih aktera u klimatskoj politici na globalnoj razini (koji predstavljaju vizije održive budućnosti) te potrebu da se postigne dekarbonizacija i obnova bioraznolikosti u kulturnim i kreativnim sektorima (uvođenjem održivijih načina rada).
- **Ljudski kapacitet pokretač je promjena.** Za održiv način rada pojedincima i institucijama trebaju odgovarajuće vještine, sredstva i potpora kreativnog vodstva.

NAŠE PREPORUKE

Mjere na razini EU-a

Mjere na razini država članica

Postavljanje kulture i kreativnosti kao temelja održivosti

1) Kultura u središtu odgovora politike na ekološku krizu

- **1.1** Kreativno izražavanje može oblikovati moguće vizije budućnosti i potaknuti građane Europe na sudjelovanje i ta mogućnost mora biti vidljiva u ključnim politikama održivosti. Među ostalim, kulturna načela i kreativne inicijative trebalo bi ugraditi u program transformacije za postizanje klimatske neutralnosti (europski zeleni plan, plan za čistu industriju) i Kulturni kompas za Europu.
- **1.2** U ključnim strateškim dokumentima za kulturni sektor trebalo bi istaknuti ulogu kreativnog izražavanja u otklanjanju ekoloških prijetnji, uključujući klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti. Na primjer, predstojeći plan rada EU-a za kulturu i program financiranja AgoraEU za kulturne i kreativne sektore trebali bi uključivati odgovarajuće mjere za poticanje i podupiranje angažmana tih sektora u tom području.

2) Priznavanje kulture kao stupa globalnog okvira za održivi razvoj

- **2.1** Države članice i institucije EU-a trebale bi se zalagati za to da se kultura izdvoji kao zaseban prioritet u budućim globalnim okvirima za održivi razvoj.
- **2.2** Države članice i institucije EU-a trebale bi dodijeliti odgovarajuće uloge kulturnim i kreativnim sektorima kako bi se potaknulo građansko sudjelovanje i ispunjavanje globalnih obveza u području okoliša, kao što su one iz Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime i Konvencije o biološkoj raznolikosti.

3) Jačanje koordinacije između područja politike kulture i okoliša

- **3.1** Na nacionalnoj razini trebalo bi odrediti središnju točku za kulturu u ministarstvu nadležnom za klimu/okoliš i odgovarajuću funkciju odgovornu za klimatsku politiku i politiku bioraznolikosti u ministarstvu kulture.
- **3.2** Na razini EU-a potrebno je uspostaviti kontinuiranu inicijativu za razmjenu znanja i savjetovanje o politikama (u obliku neformalne mreže) o zelenoj tranziciji za kulturne i kreativne sektore koja bi se temeljila na ovoj otvorenoj metodi koordinacije.
- **3.3** Za glavne programe financiranja kulture
 - trebalo bi imenovati posebne osobe za kontakt koje će biti zadužene za pitanja okoliša. Osim toga, trebalo bi organizirati edukaciju o tim pitanjima za savjetnike za financiranje kako bi mogli pomoći djelatnicima u kulturnim i kreativnim sektorima da razviju kvalitetne strategije ozelenjivanja.

Mobilizacija kulturnih i kreativnih sektora na razini EU-a i država članica

4) Korištenje kulture i kreativnosti za poticanje mjera u području klime i bioraznolikosti

- **4.1** Trebalo bi iskoristiti kapacitet kulturnih i kreativnih sektora za inovacije za poticanje promjena u stavovima i ponašanju javnosti kroz kulturne inicijative usmjerene na pitanja klimatskih promjena i zaštite okoliša.
- **4.2** U nacionalne strategije i planove prilagodbe trebalo bi integrirati rješenja za borbu protiv klimatskih promjena i gubitka bioraznolikosti koja se temelje na kulturi.

5) Promicanje uloge umjetnika i stvaralaca u ekološkoj i klimatskoj politici

5.1 Trebalo bi poticati i podupirati kulturne programe koji se bave pitanjima kao što su klimatske promjene i bioraznolikost kako bi se društvo uključilo u poduzimanje potrebnih mjera.

5.2 Trebalo bi uspostaviti zelene rezidencije za umjetnike i stvaraoce u suradnji sa stručnjacima za zaštitu okoliša kako bi se potaknulo uzajamno razumijevanje i znanje o potencijalu kreativnosti u rješavanju tih problema, uključujući izgradnju odnosa s lokalnim zajednicama.

6) Uključivanje ekoloških kriterija u okvire za financiranje kulture

6.1 U sve programe financiranja kulturnih i kreativnih sektora trebalo bi uvesti obvezu usklađenosti s ekološkim propisima kako bi se osiguralo da dobra praksa u području klime i bioraznolikosti bude sastavni dio financiranih inicijativa. Ta mjera mora biti razmjerna opsegu inicijative i biti podrška prijaviteljima.

Potporna zelenoj tranziciji na razini EU-a i država članica

7) Omogućavanje kulturnim djelatnicima da predvode zelenu tranziciju

7.1 Trebalo bi razviti programe i inicijative u okviru kojih će se umjetnicima i kulturnim djelatnicima pružiti potpora u razvoju znanja i vještina za upravljanje zelenom tranzicijom. Trebalo bi integrirati održivost u osnovno osposobljavanje umjetnika i stvaralaca, čime bi ona postala temeljna profesionalna kompetencija.

7.2 U kulturnim i kreativnim sektorima trebalo bi razmjenjivati dobru praksu utemeljenu na dokazima radi inspiracije za nove načine rada i ublažavanja eventualnog straha od promjena.

7.3 Trebalo bi iskoristiti i proširiti postojeće inicijative za razvoj internetske platforme EU-a za distribuciju resursa i razmjenu dobre prakse za manje organizacije u kulturnim i kreativnim sektorima s ograničenim stručnim znanjem o održivosti. U skladu sa strategijom EU-a za Uniju vještina trebalo bi poticati međusektorske inicijative za zelenu tranziciju.

8) Poboljšanje financiranja za sektorsku održivost

8.1 Kulturnim djelatnicima trebalo bi osigurati sredstva koja su im potrebna da preuzmu vodeću ulogu u zelenoj tranziciji u obliku dodatnog financiranja za održivost povrh uobičajenih proračuna za kulturu.

8.2 Trebalo bi informirati kulturne i kreativne sektore o mogućnostima financiranja koje su dostupne u okviru raznih instrumenata za potporu održivosti.

8.3 U okviru aktualnog programa Kreativna Europa trebalo bi uvesti poziv na podnošenje prijedloga namijenjen stjecanju vještina za ozelenjivanje tog sektora. Sličan poziv za kulturne i kreativne sektore trebalo bi razmotriti i u okviru drugih programa (kao što su Erasmus+, LIFE+, Obzor Europa).

8.4 Postojeće programe subvencija u kulturnim i kreativnim sektorima trebalo bi preispitati kako bi se utvrdilo koja pravila ili uvjeti otežavaju održivost te ih revidirati kako bi se otklonile eventualne kontradiktornosti politika.

9) Uvođenje praćenja ugljičnog otiska za velika kulturna događanja i platforme

9.1 Nakon dobrog iskustva s europskim kalkulatorom ugljičnog otiska za audiovizualni sektor, u okviru programa Kreativna Europa trebalo bi za sve podsektore kulturnih i kreativnih sektora razviti jednostavne standardizirane kalkulatore ugljičnog otiska koji bi se mogli prilagoditi za nacionalnu i lokalnu upotrebu.

9.2 Trebalo bi uvesti zahtjev za organizatore velikih kulturnih događanja da mjere i objave njihov ugljični otisak, čemu bi dugoročni cilj bio utvrditi gornje granice emisija na razini EU-a.

9.3 Trebalo bi provoditi istraživanja i praćenje kako bi se prikupile informacije o emisijama povezanim s digitalnim kulturnim platformama. Te će informacije biti temelj za inovacije i nove propise koji bi rast u tom području odvojili od utjecaja na okoliš.

9.4 Trebalo bi poticati države članice da definiraju nacionalne emisijske faktore kako bi se olakšalo dosljedno mjerenje ugljičnog otiska u kulturnim i kreativnim sektorima.

Rukopis dovršen u kolovozu 2025.

Ovaj dokument nije službeno stajalište Europske komisije.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2025.

© Europska unija, 2025.

Politika Komisije o ponovnoj uporabi provodi se Odlukom Komisije 2011/833/EU od 12. prosinca 2011. o ponovnoj uporabi dokumenata Komisije (SL L 330, 14.12.2011., str. 39., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>).

Osim ako je navedeno drukčije, ponovna uporaba ovog dokumenta dopuštena je u skladu s licencijom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znači da je ponovna uporaba dopuštena uz navođenje relevantnih podataka i svih izmjena.

Print	ISBN 978-92-68-27082-0	doi:10.2766/2134393	NC-01-25-061-HR-C
PDF	ISBN 978-92-68-27083-7	doi:10.2766/2332045	NC-01-25-061-HR-N

Ured za publikacije
Europske unije